Zaaknummer: 36418-2019
Documentnummer: 36418-2019:402806

Raadsvergadering d.d. 12 december 2019

Aan de raad,

Onderwerp
Duurzaamheidsagenda Laarbeek 2019

Beslispunten
Vaststellen van de Duurzaamheidsagenda Laarbeek 2019

Samenvatting
Om invulling te geven aan de bestuurlijke wens om meer focus aan te brengen in het Laarbeekse duurzaamheidsprogramma is de voorliggende duurzaamheidsagenda opgesteld. De agenda is het resultaat van een uitgebreid participatietraject en heeft zes thema's opgeleverd waarop we in gaan zetten:
- Duurzaam wonen;
- Duurzame leefomgeving;
- Duurzaam ondernemen;
- Duurzaam grondstoffengebruik;
- Duurzame energie;
- Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering.

Voor elk van de thema's zijn ambities geformuleerd en maatregelen/projecten benoemd om daar invulling aan te geven. Een belangrijke rode draad is de aandacht voor voorlichting, communicatie en gedragsbeïnvloeding. Dit accent komt bij alle thema's terug en vraagt een gerichte inzet van de gemeente. Tijdens de diverse bijeenkomsten werd ook duidelijk dat dat iets is dat onze inwoners ook van ons verwachten. In de duurzaamheidsagenda is daarom een apart hoofdstuk opgenomen dat hierop ingaat.

Daarnaast vormt de voorliggende duurzaamheidsagenda een belangrijk sturingsinstrument voor de gemeenteraad. De activiteiten die op de uitvoeringsagenda staan kunnen, wanneer nodig, door de raad opnieuw geprioriteerd worden. Ook kunnen er in de toekomst activiteiten aan worden toegevoegd. Door te werken met één dynamische duurzaamheidsagenda blijft het overzicht steeds bewaard en zijn de consequenties die een keuze heeft voor andere activiteiten relatief makkelijk en snel inzichtelijk te maken. De duurzaamheidsagenda zal de interactie met de raad bevorderen en de raad meer in positie brengen om te kunnen (bij)sturen.

Aanleiding
In het coalitieakkoord 'Handen ineen' is aangegeven dat Laarbeek onverminderd inzet op duurzaamheid, maar wel meer focus aanbrengt in concrete duurzaamheidsdoelstellingen. Tegelijkertijd moet duurzaamheid verankerd worden in alle beleidsonderwerpen. In de voorliggende duurzaamheidsagenda is deze focus aangebracht, zijn onze ambities geformuleerd en de diverse maatregelen/projecten benoemd.

Beoogd effect en/of resultaat
Er is een duidelijke focus aangebracht in ons duurzaamheidsbeleid door een zestal thema's te benoemen met ambities waaraan concrete maatregelen/activiteiten zijn gekoppeld. Uitvoering van de benoemde maatregelen/activiteiten leidt tot een duurzamer Laarbeek en een grotere bewustwording, betrokkenheid en daaraan gekoppeld gedragsverandering bij onze inwoners en bedrijven. De duurzaamheidsagenda vormt tevens een sturingsinstrument om de gemeenteraad meer in positie te brengen bij het maken van keuzes, het stellen van prioriteiten en het leggen van accenten.

Argumenten
De wens om te komen tot meer focus in ons duurzaamheidsprogramma is vertaald in de voorliggende duurzaamheidsagenda. Deze duurzaamheidsagenda is tot stand gekomen in samenspraak met de Laarbeekse gemeenschap in de breedste zin van het woord (het focustraject). Dit traject bestond uit gesprekken met het college, een brainstorm met alle ambtenaren, de uitwisseling van ideeën met buurgemeenten, een focusavond voor inwoners en andere betrokken partijen, en een verdere ambtelijke verdieping op onderwerpen die naar voren kwamen.

De Laarbeekse thema's
Tijdens een avondbijeenkomst hebben diverse inwoners, belangenorganisaties en ondernemers binnen een viertal thema's de prioriteiten die de gemeente zou moeten leggen mede bepaald. Deze prioriteiten (focus) zijn in de duurzaamheidsagenda vertaald naar ambities en uit te voeren activiteiten/projecten per thema. De vier thema's uit het focustraject zijn:
- Duurzaam wonen;
- Duurzame leefomgeving;
- Duurzaam ondernemen;
- Duurzaam grondstoffengebruik.

De duurzaamheidsagenda kent echter geen vier, maar zes thema's. Aan de vier thema's die uit het focustraject zijn gekomen, zijn nog twee extra thema's toegevoegd. Het gaat om 'duurzame energie' en 'duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering'. De eerste is een verplichting die zich vooral vertaalt in onze participatie bij het opstellen van de Regionale Energie Strategie (RES), de tweede is een eigen ambitie om het goede voorbeeld te geven.

Duurzaam wonen
Binnen het thema 'duurzaam wonen' zal onder andere ingezet worden op het verbeteren van de informatievoorziening. Dat kan via een overzichtelijke website met juiste doorverwijzingen, maar er kan ook gedacht worden aan de inzet van duurzaamheidscoaches of het organiseren van duurzaamheidscafés. Ook natuurinclusief wonen is als prioriteit naar voren gekomen. Daarbij kan gedacht worden aan klimaatadaptieve maatregelen zoals afkoppelen van regenpijpen, plaatsen van een regenton, minder verharding en meer groen in tuinen of het inbouwen van nestkasten voor vogels of vleermuizen bij nieuwbouw. Acties voor energiebesparing vallen ook binnen dit thema.

Duurzame leefomgeving
Het thema 'duurzame leefomgeving' omvat vooral projecten en acties die gericht zijn op omgaan met klimaatverandering (te nat, te droog of te heet) en verhoging van de biodiversiteit. Met name voor verhoging van de biodiversiteit wordt reeds bestaand beleid met betrekking tot natuurontwikkeling (aanleg ecologische verbindingszones, ecologisch bermbeheer, bloemrijke akkerranden, aanplant van bomen) gecontinueerd. Maatregelen met betrekking tot klimaatadaptatie hebben ook een duidelijke overlap met water- en rioolbeheer. Binnen dit thema is het op elkaar afstemmen van zaken die we toch al doen erg belangrijk. Door integraal te werken en slimme combinaties te maken, kan duurzamer gehandeld worden.

Duurzaam ondernemen
Het thema 'duurzaam ondernemen' zal vooral door ondernemers zelf inhoud moeten krijgen. De gemeente zal hier vooral een stimulerende en faciliterende rol vervullen. Inzet zal met name gericht zijn op bevordering van samenwerking, het leggen van verbindingen en delen van kennis. Financiële prikkels zijn daarbij het beste middel. Wanneer verduurzamen voor een ondernemer ook financieel aantrekkelijk wordt, zal hij/zij sneller geneigd zijn om dit te doen.

Duurzaam grondstoffengebruik
Het thema 'duurzaam grondstoffengebruik' is vooral gericht op het verminderen van afval en bevorderen van scheiding en hergebruik. Ook hier is voorlichting en stimuleren van een gedragsverandering een speerpunt. Daarbij zijn scholen/leerlingen een belangrijke doelgroep waar we ons actief op gaan richten. Daarnaast willen we met supermarkten een actie op gaan zetten om het plastic te verminderen. Inzetten op duurzaam grondstoffengebruik kan niet los staan van het eigen handelen van de gemeente, we moeten zelf het goede voorbeeld geven als het gaat om duurzaam grondstoffengebruik.

Duurzame energie
De komende decennia zal de energievoorziening in Nederland drastisch veranderen. In 2050 zijn we volledig van het aardgas af en maken we gebruik van andere (duurzamere) energiebronnen. Dat is een grote omslag die ook in Laarbeek impact zal hebben. Om deze impact in beeld te brengen en keuzes te kunnen maken hoe we invulling aan de energietransitie kunnen geven worden momenteel regionale energiestrategieën (RES) opgesteld. Alle gemeenten zijn intensief bij dat proces betrokken, dat geldt ook voor Laarbeek. De vervolgstap is dat er warmteplannen moeten komen en dat we duurzame opwek van energie (grootschalig en kleinschalig) verder faciliteren.

Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering
Wanneer we als gemeente anderen aanspreken op hun gedrag als het gaat over duurzaamheid, dan kan het niet anders dan dat we zelf het goede voorbeeld geven. En dat betekent dat we zelf niet altijd voor de goedkoopste oplossing kunnen kiezen als er een duurzamer (maar wat duurder) alternatief voor handen is. Ons handelen zal in de toekomst meer gericht moeten zijn op duurzaamheid. Dat geldt bijvoorbeeld voor ons vastgoed, voor

onze mobiliteit en voor onze inkoop. Ons inkoopbeleid zal meer gericht worden op MVI (maatschappelijk verantwoord inkopen).

Beperkte middelen
De uitvoering van de duurzaamheidsagenda zal moeten gebeuren met een beperkte ambtelijke capaciteit. Hier zal continu spanning op staan gezien de ambities die geformuleerd zijn en de inbreng die in regionale trajecten zoals bijvoorbeeld de RES van ons verwacht wordt. De rekenkamercommissie constateerde dit ook in haar onderzoeksrapport van juli 2019. Ook het werkbudget voor duurzaamheid is beperkt, dus we zullen slim met budgetten om moeten gaan. Maar dat betekent ook dat er steeds keuzes gemaakt zullen moeten worden qua prioritering en temporisering. Dat kan ook zijn invloed hebben op de duurzaamheidsagenda die daarmee niet statisch, maar dynamisch zal zijn.

Interactie met de gemeenteraad
De voorliggende duurzaamheidsagenda is niet alleen een lijstje met te ondernemen activiteiten. Het is óók een sturingsinstrument voor de gemeenteraad. De activiteiten die op de duurzaamheidsagenda staan, zijn per thema onderverdeeld in drie categorieën:

1. activiteiten die we al doen en willen blijven doen;
2. activiteiten die we op korte termijn (in 2020) willen gaan opstarten;
3. activiteiten voor de langere termijn.

De laatste categorie kan gezien worden als een ‘groslijst’ van activiteiten die passend zijn binnen het gekozen thema. Hieruit kunnen steeds keuzes gemaakt worden welke activiteiten daadwerkelijk naar een concreet doel of project worden omgezet (helder geformuleerd en afgestemd op beschikbare capaciteit en budget). Daarmee komt de activiteit in categorie 2 terecht. In deze categorie zitten dus de activiteiten waar we concreet onze energie op zetten. Daarmee wordt ook duidelijk welke activiteiten iets langer moeten wachten; niet omdat ze niet belangrijk zijn, maar omdat we niet alles tegelijk kunnen doen. Aan categorie 3 kunnen steeds nieuwe activiteiten worden toegevoegd en er kunnen ook activiteiten geschrapt worden. Door te werken met één dynamische duurzaamheidsagenda blijft het overzicht steeds bewaard en zijn de consequenties die een keuze heeft voor andere activiteiten relatief makkelijk en snel inzichtelijk te maken.

Deze duurzaamheidsagenda zal dus een belangrijk hulpmiddel zijn om de interactie met de gemeenteraad beter vorm te geven. Dat was immers een nadrukkelijke wens van de raad die naar voren kwam uit het rekenkameronderzoek van juli 2019. We zullen blijven rapporteren via de reguliere planning en control cyclus (kadernota, begroting, tussenrapportages, jaarrekening) en via raadsinformatiebrieven. Maar daarnaast zullen we ook minimaal 2x per jaar ‘terugkoppelmomenten’ met de raad organiseren waarin we de stand van zaken m.b.t. de duurzaamheidsagenda toelichten en doorspreken. Tijdens die ‘terugkoppelmomenten’ kan ook worden ingegaan op nieuwe kansen en ontwikkelingen, kunnen eventuele knelpunten worden benoemd en eventuele keuzeopties worden besproken. Ook is het mogelijk om andere stakeholders een rol te geven bij deze bijeenkomsten. De ‘terugkoppelmomenten’ kunnen als aparte (thema)bijeenkomsten georganiseerd worden, maar het is ook denkbaar deze te combineren met reguliere commissievergaderingen. Het is aan de raad of het presidium om hiervoor de gewenste vorm te kiezen.

Vier 'levers of control'
De rekenkamercommissie heeft de aanbeveling gedaan om als hulpmiddel voor een betere monitoring en informatievoorziening aan de gemeenteraad het raamwerk met de vier "levers of control" (de vier "sferen van invloed") te introduceren. Het gaat dan om het geven van reflectie op de volgende vier begrippen:

- Kernwaarden
- Kaders
- Interactiviteit
- Monitoring

In de interactie met de gemeenteraad zullen we de activiteiten uit de duurzaamheidsagenda steeds spiegelen aan de vier 'levers of control'. Daarbij is niet alleen de vraag relevant of het gestelde doel binnen de gestelde (financiële) kaders is behaald, maar ook de manier waarop. Wat heeft het project maatschappelijk gebracht? Hoe groot (of klein) was de betrokkenheid van onze inwoners? En zijn onze kernwaarden er mee versterkt? In de voorliggende duurzaamheidsagenda is weergegeven waar we onze energie op zetten, wat we gaan doen en/of willen bereiken en wie we daarbij nodig hebben. Daarmee hebben we een goede basis om zowel de informatievoorziening richting de raad als de mogelijkheden voor sturing door de raad een stevige impuls te geven.

Kanttekeningen o.a. financiële, juridische, communicatieve en veiligheidsaspecten

Financiële aspecten: Er is een werkbudget van € 29.000,-. Een groot deel van dit bedrag zal bestemd zijn voor voorlichting, communicatie en stimuleren van gedragsverandering. Dat is immers een aspect dat voor alle thema's geldt. Daarnaast kan er voor éénmalige uitgaven geput worden uit 'het duurzaamheidsmiljoen' waarvan momenteel nog ongeveer € 350.000,- vrij besteedbaar is. Hiermee kunnen we vooralsnog vooruit, maar we moeten ons realiseren dat dit krediet wel eindig is.

Communicatieve aspecten: Duurzaamheid komt sterk tot uiting in het gedrag van inwoners, organisaties en bedrijven. Het succes van deze duurzaamheidsagenda staat of valt met keuzes die zij hier zelf in maken. Ook tijdens de bijeenkomsten met onze inwoners bleek gedragsverandering in alle thema's essentieel om gestelde doelen te bereiken. Er bestaat vaak een verschil tussen wat men zou willen doen en wat men daadwerkelijk doet, mede door een gebrek aan kennis over de mogelijkheden tot en consequenties van verduurzaming. Een goede voorlichting en communicatie speelt hierin een belangrijke rol. Toch leidt weten, willen en kunnen ook niet altijd tot actie. Het beïnvloeden van gedrag vraagt dus om meer dan voorlichtingscampagnes. Het gaat hierbij ook om interactie, het aanreiken van behapbare stappen, aansluiting vinden bij de intrinsieke motivatie en het faciliteren van duurzame maatregelen. Zo komt er een duurzame beweging op gang, waarbij mensen zelf in actie komen, die veel groter is dan de reikwijdte van de gemeente. Aan communicatie en gedragsverandering is een apart hoofdstuk gewijd in de duurzaamheidsagenda. We kiezen voor een heldere positionering onder één beeldmerk en boodschap: ***"Laarbeek schittert duurzaam"***. Via een communicatiekalender brengen we een duidelijke structuur aan en zorgen we voor frequente berichtgeving. We leggen accent op het uitdragen van goede voorbeelden. Bij de opstart van de diverse activiteiten en projecten uit de duurzaamheidsagenda maken we vooraf een analyse van alle betrokken partijen. Vervolgens

bepalen we wat de beste vorm is voor participatie, communicatie en interactie met deze stakeholders? Dat is per project of activiteit maatwerk. Daarom kiezen we ook niet voor het instellen van een algemene klankbordgroep duurzaamheid.

Juridische en veiligheidsaspecten: N.v.t.

Vervolgstappen
Na vaststelling van de duurzaamheidsagenda zal de focus komen te liggen op het realiseren van de ambities door uitvoering van de geprioriteerde activiteiten en projecten. De gemeenteraad zal over de voortgang periodiek geïnformeerd worden en krijgt de mogelijkheid om hierop te sturen.

Bijlagen (meegezonden stuk(ken), ter inzage gelegde stukken)
- Duurzaamheidsagenda Laarbeek
- Infographic/poster duurzaamheidsagenda Laarbeek

Het college van burgemeester en wethouders,

de gemeentesecretaris van Laarbeek,

A.C.J.M. de Kroon

de burgemeester van Laarbeek,

F.L.J. van der Meijden